

طرح تهیه و تولید محتوای آموزش الکترونیکی زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان

دکتر ابراهیم خدایار^۱

دکتر زهرا عباسی^۲

چکیده

آموزش از راه دور در جهان پیشینه‌ای دویست ساله دارد؛ اما استفاده از اینترنت در آموزش الکترونیکی به سال ۱۹۸۰ میلادی برمی‌گردد، زمانی که برخی از دروس دانشگاهی دانشگاه مجازی آمریکا به صورت برخط برگزار شد. در ایران نیز اولین آموزش‌های الکترونیکی رسمی به ارائه دروس برخط در سال ۱۳۸۰ در دانشگاه تهران اختصاص دارد. با توجه به ضرورت شروع این نوع آموزش در حوزه آموزش الکترونیکی زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان و نبود این نوع منابع آموزشی و کمک‌آموزشی، نگارندگان طرح حاضر تهیه و تولید محتوای آموزشی الکترونیکی زبان فارسی را وجهه همت خود قرار داده‌اند. در این طرح که با همکاری دانشگاه تربیت مدرس و سرمایه‌گذاری کانون زبان ایران در حال انجام است، نرم‌افزار آموزشی تحت وب (سیستم مدیریت یادگیری Learning management system (LMS) ^۱ زبان فارسی برای هفت مقطع شامل پیش‌مقدماتی، مقدماتی ۱ و ۲، میانی ۱ و ۲، پیشرفته ۱ و ۲ در ۲۱ ترم مجزا تولید خواهد شد. محصول نهایی شامل ۲۵۲ درس الکترونیکی بوده و در هر درس آموزش تلفظ، شنیدن، گفتگو، خواندن، نوشتن، دستور زبان، واژه‌ها، کارکردهای زبان فارسی و اصطلاحات کاربردی ارائه خواهد شد. در نهایت تمام درس‌ها در نرم‌افزار ویژه قرار خواهند گرفت. در این درس‌ها علاوه بر آموزش چهار مهارت زبانی، آموزش خط و الفبای فارسی، آوانگاری تمام درس‌ها، ارائه واژه‌نامه‌های دوزبانه و تک‌زبانه، ارزشیابی آموزشی و آشنایی فارسی‌آموزان با فرهنگ ایرانی نیز در ارائه محتوای آموزشی لحاظ شده است. شیوه آموزشی مورد نظر در این پژوهش شیوه ارتباطی و مخاطبان آن بزرگسالان علاقه‌مند به یادگیری زبان فارسی هستند.

نخستین همایش آموزش زبان فارسی

مقدمه

امروزه با گسترش فن‌آوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی، فعالیت‌های روزمره، ارتباط با دیگران، دستیابی به اطلاعات و تمامی ارکان زندگی بشر دچار تحولی عظیم گشته است. یادگیری و کسب دانش نیز در این میان مستثنی نمانده است. هرچند بشر از دیرباز فن‌آوری و ابزار را در خدمت آموزش و فراگیری به کار گرفته، ولی شاید هیچ‌گاه مانند امروز، آموزش و فراگیری با تحولات شگرف نشأت گرفته از به‌کارگیری فن‌آوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی، روبرو نبوده است. به طور کلی آموزش الکترونیکی شامل انواع آموزش‌هایی است که با استفاده از ابزارهای الکترونیکی اعم از صوتی، تصویری، رایانه‌ای، شبکه‌ای و غیره انجام می‌شود. همچنین یادگیری الکترونیکی مفهومی است بیانگر به‌کارگیری فن‌آوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در فرآیند آموزش. به عبارت دیگر محتوای دوره آموزشی با استفاده از انتقال متن، صدا و تصویر به فراگیر ارائه می‌شود تا با بهره‌گیری از ارتباط دو سویه بین فراگیران و

^۱. دانشیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه تربیت مدرس Hesam_kh1@modares.ac.ir

^۲. استادیار زبان شناسی دانشگاه تربیت مدرس abasiz@modares.ac.ir

مدرسان و یا بین خود فراگیران، برگزاری دوره‌های آموزشی در بالاترین سطح میسر شود. این فن‌آوری‌ها عمدتاً با هدف ارتقاء سطح کیفی ارائه خدمات آموزشی و نیز اهدافی چون گسترش تعداد مخاطبان، آموزش‌دهندگان و مؤسسات آموزشی (و حتی شرکت‌ها و مراکز کسب و کار) را قادر می‌سازند تا به صورتی مقرون‌به‌صرفه و در کوتاه‌ترین زمان ممکن مطالب و محتویات موردنظر را به مخاطبان منتقل نمایند. این طرح به آموزش الکترونیکی زبان فارسی ویژه مخاطبان کانون زبان ایران در داخل و خارج از ایران اختصاص دارد.

مرکز تحقیقات زبان و ادبیات فارسی دانشگاه تربیت مدرس با هدف گسترش فعالیت‌های علمی و پژوهشی در زمینه زبان و ادبیات فارسی و فراهم آوردن زمینه‌ها و اجرای طرح‌های مناسب برای گسترش و ترویج زبان و فرهنگ ایرانی - اسلامی به منظور تعالی شخصیت انسانی و تقویت روابط فرهنگی میان ایران و سایر کشورها انجام فعالیت‌های متعدد آموزشی و پژوهشی را در کارنامه خود دارد. در راستای این اهداف متعالی، تألیف منابع آموزش الکترونیکی زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان کانون زبان ایران برعهده این مرکز قرار گرفته است. با توجه به تفاهم‌نامه و قرارداد بین کانون زبان و مرکز تحقیقات، این مرکز محتوای آموزشی مربوط به سطوح پیش‌مقدماتی و مقدماتی را براساس طرح اولیه کانون زبان ایران تدوین کرده است.

بیان موضوع

بخش آموزش زبان فارسی به خارجیان کانون زبان ایران با بیش از سیزده سال سابقه آموزش و تهیه و تدوین بسته‌های آموزشی زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان و مرکز تحقیقات زبان و ادبیات فارسی دانشگاه تربیت مدرس، همگام با پیشرفت‌های گسترده در آموزش‌های الکترونیکی اقدام به تهیه و تدوین و برگزاری دوره‌های آموزش مجازی زبان فارسی نموده است. تهیه محتوای آموزشی این مجموعه برعهده مرکز تحقیقات زبان و ادبیات فارسی دانشگاه تربیت مدرس قرار گرفته است. اجرای این طرح با توجه به بیانات و تأکیدات مقام معظم رهبری در دیدار با اساتید دانشگاه‌ها درخصوص لزوم توجه به ارتقاء جایگاه زبان فارسی در دنیا و اهتمام در جهت گسترش نفوذ فرهنگی زبان فارسی در سطح جهان در راستای پیشرفت علمی کشور، و نیز با درنظر گرفتن تغییرات اساسی در شیوه‌های آموزشی ضروری به نظر می‌رسد.

نخستین همایش آموزش زبان فارسی الکترونیکی

آموزش الکترونیکی به مجموعه وسیعی از نرم‌افزارهای کاربردی و روش‌های آموزشی مبتنی بر فن‌آوری گفته می‌شود که شامل آموزش‌های برپایه رایانه، وب، اینترنت، و همچنین کلاس‌ها و دانشگاه‌های مجازی است (نجابی، ۱۳۸۱). کوپر آموزش الکترونیکی را مجموعه فعالیت‌های آموزشی می‌داند که با استفاده از ابزارهای الکترونیکی اعم از صوتی، تصویری، رایانه‌ای و شبکه‌ای صورت می‌گیرد (کوپر، ۲۰۰۴). مایر به تعریف مفهومی از آموزش‌های مجازی و الکترونیکی پرداخته است و آن را یادگیری فعال و هوشمندی می‌داند که ضمن تحول در فرایند یاددهی - یادگیری در گسترش و تعمیق و پایدار ساختن فرهنگی فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات نقش اساسی و محوری خواهد داشت (مایر، ۲۰۰۵).

پاولوسکی برای آموزش الکترونیکی پنج هدف اصلی شامل غلبه بر محدودیت‌های جغرافیایی، فرهنگی، اقتصادی، فردی و نظام‌های رایج آموزشی را برشمرده است (پاولوسکی، ۲۰۰۶).

در واقع آموزش الکترونیکی مهم‌ترین کاربرد فن‌آوری اطلاعات است که در قالب اشکال مختلفی همانند یادگیری رایانه-محور^۱، یادگیری برخط، یادگیری نابرخط^۲، یادگیری شبکه-محور^۳ و آموزش تحت شبکه^۴ ارائه می‌شود. به عبارت دیگر، محتوای دوره آموزشی با استفاده از انتقال صدا، تصویر و متن ارائه می‌شود و با بهره‌گیری از ارتباط دوسویه بین فراگیر و مدرس یا بین فراگیران با هم، کیفیت ارائه دوره آموزشی به بالاترین سطح خود می‌رسد. استفاده از تجهیزات و امکانات پیشرفته‌تر، امکان ارائه اطلاعات و دانش را با کیفیت بهتر و بالاتر فراهم می‌سازد (حسین زاده، ۱۳۸۳).

به طور کلی آموزش الکترونیکی را به صورت دوره‌های هم‌زمان^۵ یا غیرهم‌زمان^۶ و ترکیبی ارائه می‌کنند. در آموزش هم‌زمان همه کاربران به طور مستقیم با یکدیگر در ارتباطاند و مدرس هم‌زمان با ارائه درس در محیط آموزش مجازی حاضر می‌باشد. بنابراین در این نوع آموزش، تصاویر زنده مدرس به صورت ویدئویی توسط فراگیر مشاهده می‌شود و ارتباط امکان پذیر خواهد بود. از مهم‌ترین ابزارهای ارائه آموزش هم‌زمان یا برخط استفاده از ویدئو کنفرانس زنده، به‌کارگیری و ایجاد کلاس مجازی، مباحثه اینترنتی برخط بین مدرس و فراگیر و شبیه‌سازی کلاس زنده با به‌کارگیری شبیه‌سازها می‌باشد. درحالی‌که در آموزش ناهم‌زمان، ارتباط با تأخیر برقرار می‌شود، مدرس در هنگام ارائه درس در کلاس حاضر نیست و الزاماً ارتباط زنده و برخط بین مدرس و فراگیران وجود ندارد. در آموزش الکترونیکی به روش غیرهم‌زمان، محتوای درس از طریق اینترنت در اختیار همگان قرار دارد و سؤالات فراگیران از طریق ابزارهای محیط آموزش مجازی در اختیار مدرس قرار می‌گیرد. مدرس نیز پاسخ سؤالات را از طریق ابزارهای مشابه برای فراگیران ارسال می‌کند. آموزش مجازی غیرهم‌زمان با به‌کارگیری ابزارهایی مانند وبلاگ، پست الکترونیک، ایجاد گروه‌های مباحثه، تله‌کنفرانس‌های مجازی، قابل ارائه به فراگیران می‌باشد. این روش پویایی روش قبل را ندارد، ولی حسن آن این است که تکرارپذیر می‌باشد.

در روش ترکیبی از تمام ابزارها و فن‌آوری‌های لازم به صورت ترکیبی برای آموزش بهینه استفاده می‌شود. این شیوه سعی دارد تا از هر دو نوع روش هم‌زمان و غیرهم‌زمان به صورت ترکیبی به منظور ایجاد بهترین تعامل با فراگیران و افزایش کارایی روش‌های آموزش مجازی استفاده نماید (مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات پیشرفته شریف دانشگاه صنعتی شریف، ۱۳۸۱). آموزش الکترونیکی مورد نظر طرح از شیوه ترکیبی بهره خواهد برد.

تاریخچه آموزش الکترونیکی همایش آموزش زبان فارسی

در عصر سقراط آموزش به روش استاد و شاگردی بود. مهارت‌ها و فنون تنوع چندانی نداشت و روش‌های گوناگون آموزش ناشناخته بودند. در روش شاگرد و استادی ابزار خاصی برای ارزیابی فراگیر (شاگرد) وجود نداشت و آموزش کاملاً به شرایط فراگیر، مدرس و محیط بستگی داشت. پس از این دوران، آموزش به روش‌های معمول و متداول کنونی و با تدریس آموزگار در مکانی مشخص و با حضور بیش از یک یا دو شاگرد شکل گرفت. به تدریج با گسترده شدن جوامع و برای ایجاد امکان تعلیم و تعلم در مناطق دورافتاده و غیرقابل دسترس یا برای افرادی که به علل مختلف امکان حضور در جایی مشخص برای یادگیری را نداشتند، «آموزش از راه دور» به وجود آمد. آموزش

1 Computer Based Learning

2 Offline Learning

3 Web Based Learning

4 Network Learning

5 Synchrony

6 Asynchrony

از راه دور یا غیرحضوری در واقع با آموزش مکاتبه‌ای^۱ برپایه امور پستی در اواسط دهه ۱۸۰۰ میلادی آغاز شد. این شیوه آموزشی هم‌پای دیگر علوم و فن‌آوری‌ها پیشرفت کرده و هم‌اینک تا حد استفاده از انواع فن‌آوری‌ها و محصولاتی چون رایانه، مخابرات و فن‌آوری‌های شبکه‌سازی دیجیتال گسترش یافته و به آموزش الکترونیکی^۲ منجر شده است؛ بنابراین آموزش الکترونیکی نوعی از آموزش از راه دور به شمار می‌رود. اما سابقه بهره‌گیری از آموزش غیرحضوری مبتنی بر فن‌آوری، به اوایل دهه ۱۹۰۰ میلادی باز می‌گردد. ابزارهایی مانند اسلاید و تصاویر متحرک با تولید و توسعه وسایل سمعی بصری، به عنوان ابزار کمک‌آموزشی به کلاس‌های درس راه یافت و ظهور صنعت تلویزیون نقطه عطفی در روند تکاملی آموزش از راه دور پدید آورد.

ایده آموزش الکترونیکی، به طرح "دانشگاه باز" که از سوی کشور انگلستان مطرح شد، ارتباط پیدا می‌کند. طبق این طرح، علاقه‌مندان با استفاده از برنامه‌های تلویزیونی، آموزش‌های علمی لازم را پشت سر می‌گذاشتند و مدرک دریافت می‌کردند. همچنین با ابداع مفهوم "کلینیک آزاد" در ایالات متحده آمریکا (در دهه ۱۹۶۰)، گام مهم و بزرگی در این زمینه برداشته شد. در دهه هفتاد به خاطر افزایش دسترسی گسترده و عمومی به کامپیوتر در آمریکا، تدریس غیرحضوری رایج شد و برای نخستین بار، ارائه واحدهای درسی به شیوه آن‌لاین در اوایل دهه ۱۹۸۰ به وسیله یکی از بنیان‌گذاران دانشگاه مجازی در ایالات متحده آمریکا ابداع شد.

در سال ۱۹۸۸ نیز برای اولین بار یک برنامه نرم‌افزاری، با نام "استاد دیجیتالی" که یکی از استفاده‌های اولیه از کامپیوتر را در امور آموزشی پیشنهاد می‌کرد، در آمریکا مورد استفاده قرار گرفت. از آن زمان تا به امروز، آموزش الکترونیکی تغییرات و پیشرفت‌های بسیاری داشته است؛ مثلاً در سال ۱۹۹۵ مراکز علمی - آموزشی آمریکا با ایجاد تغییراتی در سیستم خود و بهینه‌سازی آن، توانستند روش آموزش الکترونیکی را در همه جهان گسترش و اشاعه دهند.

آموزش الکترونیکی در ایران

تحقیق دقیق و مدونی از تاریخچه آموزش الکترونیکی در ایران انجام نشده است، اما می‌توان گفت که آموزش الکترونیکی در ایران به زمان بهره‌گیری از ابزارهای کمک‌آموزشی سمعی، بصری شامل نمایش اسلاید و فیلم‌های آموزشی در کلاس درس باز می‌گردد. پس از آن، تلویزیون به عنوان رسانه آموزشی مورد توجه قرار گرفت و تلویزیون آموزشی ملی ایران به طور رسمی به امر آموزش همگانی در سراسر کشور پرداخت. پس از ورود صنعت رایانه به ایران و رشد و نفوذ رایانه‌های شخصی در میان اقشار مختلف فرهنگی اجتماعی، فعالیت در زمینه آموزش مبتنی بر رایانه نیز آغاز شد. در سال ۱۳۶۷ دانشگاه پیام نور تأسیس شد و در پایان دهه هفتاد آموزش مجازی در دستور کار دانشگاه تهران قرار گرفت و پروژه‌هایی تحت این عنوان آغاز شد. در سال ۱۳۸۰ سایت آموزش مجازی دانشگاه تهران با ارائه نه درس برای دانشجویان روزانه دانشگاه راه اندازی شد. در حال حاضر، صدها شرکت در زمینه آموزش مبتنی بر رایانه فعالیت می‌کنند که کیفیت محصولات بیشتر آنها تقریباً در حد استانداردهای جهانی است.

به طور کلی، از نیمه دوم سال ۱۳۸۰ به بعد، رویکرد به این مقوله، جدی‌تر و فعالیت‌های عملیاتی در زمینه آموزش اینترنتی و بهره‌گیری از پهنای باند مخابراتی برای ارائه دوره‌های آموزشی در گوشه و کنار کشور آغاز شده است. اما آموزش الکترونیکی زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان با فعالیت دانشگاه مجازی المصطفی شروع شده است. در این

¹ Correspondence Study

² electronic Learning) e-Learning(

طرح تهیه و تولید محتوای آموزش الکترونیکی زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان / ۱۸۷

دانشگاه آموزش الکترونیکی زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان متقاضی تحصیل در رشته های علوم اسلامی ارائه می شود.

مزایای آموزش الکترونیکی

آموزش الکترونیکی مزایای متعددی دارد که به اجمال به مواردی از آن اشاره می‌شود:

- الف- آموزش همیشگی برای همه کس و در همه جا؛
- ب- صرفه‌جویی در هزینه‌ها؛
- پ- همکاری و تعامل بین فراگیر و مدرس در محیط‌هایی مانند اتاق‌های گفتگو^۱، پست الکترونیک^۲، تابلوهای اعلانات^۳ و غیره؛
- ت- یادگیری بدون واژه؛
- ث- قابلیت انتخاب سطوح مختلف؛
- ج- سنجش سطح در هر مقطع؛
- چ- آموزش به روز؛
- ح- شبیه‌سازی محیط‌های آموزشی؛

مزایای آموزش الکترونیکی از دیدگاه مدیر

- ۱- آموزش الکترونیکی به طور خودکار و پیوسته، وضعیت پیشرفت فراگیران را بررسی و تعیین می‌کند.
- ۲- هزینه‌های مربوط به ترمیم و نگهداری ساختمان‌ها و مدارس قدیمی را کاهش داده و آموزش را تسهیل می‌کند.
- ۳- به وسیلهٔ طیف وسیعی از سیستم‌های عامل قابل دسترسی است.
- ۴- قالب‌بندی آن به گونه‌ای است که قابلیت توسعه و ارتقاء دارد.
- ۵- به مؤسسات اجازه می‌دهد که مدل‌های آموزش الکترونیکی را مطابق راهنمای‌های مدرسان بسازند.

مزایای آموزش الکترونیکی از دیدگاه مدرس

- ۱- آموزش الکترونیکی به مدرسان اجازه می‌دهد که از شبکهٔ جهانی اینترنت برای توسعهٔ موارد آموزشی استفاده کنند.
- ۲- در آموزش الکترونیکی، مدرسان می‌توانند از روش‌های متنوع و بیشتری برای ارائهٔ آموزش‌های خود استفاده کنند. این آموزش طیف وسیعی از متن‌ها و تصاویر را به همراه فیلم و صدا با فن‌آوری واقعاً پیشرفته، در اختیار مدرس قرار می‌دهد که تأثیر چشم‌گیری در اصلاح و پیشرفت روند یادگیری فراگیر خواهد داشت.
- ۳- دسترسی مدرسان به فراگیران به طور دائم و از راه‌های مختلف امکان‌پذیر است.
- ۴- مدرسان این امکان را می‌یابند که اطلاعات پایه را به صورت بسته‌هایی در دسترس تمام فراگیران قرار داده و خود بر روی فعالیت‌های تحقیقاتی عمیق‌تری متمرکز شوند.
- ۵- امکان بحث و گفتگو و مراجعه به مدرس از طریق تابلوهای الکترونیکی وجود دارد.
- ۶- مدرسان با توجه به دیدگاه‌های فراگیران مطالبشان را آماده می‌کنند.

¹ Chat Rooms

² e-Mail

³ Bulletin Board

۷- هزینه‌های مربوط به سفر مدرسان کاهش می‌یابد.

مزایای آموزش الکترونیکی از دیدگاه تولیدکنندگان محتوای آموزشی

- ۱- تولیدکنندگان محتوای آموزشی می‌توانند مواد آموزشی را با توجه به نیازها در کنار هم چیده و دوره‌های مختلف آموزشی را پدید آورند.
- ۲- تولیدکنندگان محتوای آموزشی می‌توانند مواد آموزشی خود را در چارچوب و استاندارد خاصی آماده‌کنند.
- ۳- اصلاح مواد آموزشی به سادگی امکان پذیر خواهد بود.
- ۴- با توجه به قابلیت استفاده مجدد از مطالب آموزشی، تولیدکنندگان قادر خواهند بود مدل‌های مختلفی برای دوره‌های آموزشی تهیه‌کنند.

مزایای آموزش الکترونیکی از دیدگاه فراگیر

- ۱- آموزش الکترونیکی، عمل و عکس‌العمل را در میان فراگیران و مدرسان پرورش می‌دهد. این اثر متقابل موجب درک و یادگیری بیشتر مفاهیم می‌شود.
- ۲- فراگیران با توجه به توانایی و درک خود، به فراگیری مطالب آموزشی با سرعت دلخواه می‌پردازند.
- ۳- فراگیران در هر زمان یا مکانی به منابع آموزشی دسترسی دارند.
- ۴- هزینه رفت و آمد فراگیران کاهش می‌یابد.
- ۵- اشتیاق فراگیران به جستجوی اطلاعات از طریق لینک‌های مربوط به سایت‌های شبکه جهانی و یافتن اطلاعات مورد نیاز بیشتر خواهد شد.
- ۶- فراگیران اختیار انتخاب مطلب برای مطالعه را خواهند داشت.
- ۷- ارتقاء دانش با روش‌ها و سبک‌های مختلف آموزشی انجام می‌شود.
- ۸- دانش استفاده از اینترنت در دوره‌های آتی افزایش می‌یابد.
- ۹- به فراگیران هنگام انجام تکالیف‌شان کمک می‌شود.
- ۱۰- فراگیران برای پذیرش مسئولیت تشویق و آماده می‌شوند.

مراحل مختلف اجرای طرح

۱. تهیه نقشه راه؛
۲. تهیه و تدوین محتوای آموزشی؛
۳. ترجمه متن و دستور العمل‌هایی برای محتوای الکترونیکی به زبان انگلیسی؛
۴. تصویرسازی و ضبط صدا؛
۵. تبدیل محتوای آموزشی کاغذی به محتوای الکترونیکی؛
۶. تهیه محتوای الکترونیکی؛
۷. برگزاری دوره‌های آموزشی؛
۸. اصلاح و به روزرسانی محتوای آموزشی.

www.Anjomanfarsi.ir

مقاطع و سطوح زبانی

این طرح به آموزش پیوسته الکترونیکی زبان فارسی اختصاص دارد. از این رو، این دوره به چهار مقطع پیش‌مقدماتی، مقدماتی، میانه و پیشرفته و هفت سطح زبانی مختلف دسته‌بندی شده و لازم به ذکر است که این دسته‌بندی در آموزش زبان دوم/ خارجی منطبق بر چارچوب مشترک اروپایی است.

۱. سطح پیش‌مقدماتی
۲. سطح مقدماتی ۱
۳. سطح مقدماتی ۲
۴. سطح میانی ۱
۵. سطح میانی ۲
۶. سطح پیشرفته ۱
۷. سطح پیشرفته ۲

هر سطح شامل سه ترم و هر ترم شامل ۱۲ درس خواهد بود. به این ترتیب در طول دوره فارسی‌آموزان ۲۱ ترم آموزش خواهند دید و در طی آن ۲۵۲ درس به آنان ارائه خواهد شد.

علاوه بر سطوح فوق‌الذکر سه ترم آموزشی جانبی نیز برای فارسی‌آموزان در نظر گرفته شده است:

- آموزش خط فارسی (این دوره همزمان با دوره پیش‌مقدماتی و مقدماتی ارائه می‌گردد).
 - آموزش زبان فارسی گفتاری (این دوره همزمان با دوره مقدماتی و میانی ارائه می‌گردد).
 - آموزش زبان فارسی برای اهداف خاص (این دوره همزمان با دوره پیشرفته ارائه می‌گردد و شامل آشنایی با متون دینی، متون مطبوعاتی و متون ادبی خواهد بود).
- همچنین آموزش واژگان فارسی و خواندن متون نوشتاری و گفتاری مختلف به عنوان مواد کمک آموزشی در طول دوره به صورت ارسال ایمیل به مخاطبان ارائه خواهد شد.

مخاطبان طرح

مخاطبان این طرح بزرگسالان غیرفارسی‌زبانی هستند، که بنا به دلایل مختلف علاقه‌مند به آموزش زبان فارسی می‌باشند. همچنین ایرانیان مقیم خارج از کشور که به دلیلی دوری از محیط فارسی زبان، زبان فارسی نمی‌دانند و یا آشنایی اندکی با زبان فارسی دارند، نیز از دیگر مخاطبان این طرح محسوب می‌شوند. در این طرح فرض بر این است که مخاطبان طرح، آشنایی چندانی با زبان فارسی ندارد و سطح زبانی ایشان پیش‌مقدماتی در نظر گرفته می‌شود. این آموزش‌ها از سطح پیش‌مقدماتی شروع شده و تا سطح پیشرفته زبانی ادامه خواهد داشت، به گونه‌ای که مخاطبان پس از پایان دوره آموزش بتوانند از عهده شرکت در ارتباطات کلامی مختلف برآمده و جملات و متون مناسب و قابل قبولی به زبان فارسی تولید نمایند و آشنایی کافی با ادبیات، متون دینی و مطبوعاتی داشته باشند.

رویکردهای برنامه درسی از منظر میلر و جایگاه آموزش الکترونیکی در آنها

میلر (۱۳۷۹) در قالب طیف‌بندی رویکردهای برنامه درسی و در قالب محوری از ابعاد بیرونی تا ابعاد درونی، هفت رویکرد رفتاری و قابلیت‌مداری، موضوعی - دیسیپلینی، اجتماعی، رشدگرا، شناختی، انسان‌گرایانه، و ماورای فردی را مورد اشاره قرار داده و در هر یک به آرمان‌ها، تلقی نسبت به یادگیرنده، تلقی نسبت به فرایند یادگیری، تلقی

نسبت به فرایند آموزشی، تلقی نسبت به محیط یادگیری، نقش معلم، و تلقی نسبت به ارزشیابی آموخته‌ها پرداخته است. در این طرح رویکرد شناختی مورد نظر است. میلر به اختصار ویژگی‌های این رویکرد را چنین برمی‌شمارد:

رویکرد شناختی

آرمان‌ها: پرورش مهارت‌های فکری؛

تلقی نسبت به فراگیر: دست‌کاری‌کننده اطلاعات به طور فعال؛

تلقی نسبت به فرایند یادگیری: متنوع: قیاسی، استقرایی، جانبی و...؛

تلقی نسبت به فرایند آموزشی: متنوع: قیاسی، استقرایی، حل مسئله، افقی و...؛

تلقی نسبت به محیط یادگیری: حاوی مواد و منابع آموزشی مشوق فرایند شناختی؛

نقش مدرس: ترغیب‌کننده تفکر از طریق ارائه پرسش، معما، مسئله و...؛

تلقی نسبت به ارزشیابی: ارزشیابی از فرایندها و مهارت‌های شناختی؛

آموزش الکترونیکی در رویکرد شناختی

اگرچه این رویکرد را می‌توان مشتمل بر دیدگاه‌های مختلفی دانست، لیکن تأکید تمامی آنها بر رشد مهارت‌های تفکر و تقویت مهارت‌های شناختی استوار است. بر این اساس است که می‌توان ارائه اطلاعات تازه و موارد زمینه‌ساز تفکر از قبیل کشف طرح‌ها و الگوها، اثبات، ارائه مثال، دسته‌بندی کردن، و تفکر درون‌بابانه و برون‌بابانه را قابل بهره‌گیری از طریق رایانه، موبایل، و یا سایر شیوه‌های آموزش الکترونیکی دانست.

شیوه تدریس

در این طرح شیوه ارتباطی^۱ به‌عنوان شیوه آموزشی در نظر گرفته شده است. تاریخچه شیوه ارتباطی به اواخر سال‌های ۱۹۶۰ برمی‌گردد، زمانی که آموزش سنتی زبان در حال تغییر بود. در این شیوه تأکید بیشتر بر برقراری ارتباط کلامی با گویشوران زبان مقصد (در اینجا فارسی) از طریق گفت‌وگو و سپس متن‌های نوشتاری است؛ در واقع بر کارکرد زبان بیشتر از ساختار زبان تأکید شده و بر روی هر چهار مهارت زبان از ابتدا تأکید می‌شود.

به عقیده پروان (۲۰۰۰) هدف مدرسانی که از این شیوه استفاده می‌کنند، آماده‌سازی زبان‌آموزان برای برقراری ارتباط به زبان مقصد است. به این منظور، زبان‌آموزان باید اطلاعاتی درمورد ساختار، کارکرد و معنای زبان داشته باشند، باید بدانند که ساختارهای مختلف ممکن است یک کارکرد داشته باشند و یک ساختار می‌تواند کارکردهای متفاوت داشته باشد و نیز باید بتوانند از بین این ساختارها مناسب‌ترین را انتخاب کنند تا معنا را منتقل کنند.

شیوه ارتباطی به توانش ارتباطی، بافت موقعیتی، فرهنگ و چند فرهنگی اهمیت خاصی می‌دهد. مهم‌ترین ویژگی این شیوه آن است که همه فعالیت‌هایی که انجام می‌شود، با هدف برقراری ارتباط است. بنابراین آموزش دستور زبان و جملات و واژه‌ها در خدمت برقراری ارتباط اهمیت می‌یابد و به خودی خود ارزشمند نیستند. این‌که به زبان‌آموز دستور زبان تدریس شود و او نداند که این ساختار دستوری را چگونه در ارتباط به کارگیرد، امری بی‌ارزش است. زبان‌آموزان از طریق بازی، نقش‌پذیری و حل مسئله زبان را یاد می‌گیرند.

فعالیت‌های شیوه ارتباطی دارای سه ویژگی مشترک هستند: خلأ/ فاصله اطلاعاتی، بازخورد و انتخاب خلأ/ فاصله اطلاعاتی به این نکته اشاره دارد که در گفت‌وگوی میان زبان‌آموزان باید یک نکته مجهول وجود داشته باشد تا ارتباط "واقعی" باشد. بازخورد به این نکته اشاره دارد که زبان‌آموز در یک گفت‌وگو براساس پاسخ‌های داده شده،

^۱ Communicative Language Teaching Method

بازخوردی مناسب ارائه می‌دهد و جریان گفت‌وگو براساس پرسش و پاسخ‌ها پیش می‌رود و نه براساس ترتیبی از پیش تعیین شده. انتخاب نیز به این نکته اشاره دارد که زبان‌آموز مختار است خود نحوه شرکت در گفت‌وگو را مشخص سازد و مجبور نیست جملات و عبارات مشخصی را فقط تکرار کند. یکی دیگر از ویژگی‌های این شیوه، استفاده از مواد آموزشی معتبر است.

محتوا و تألیف مواد آموزشی و کمک آموزشی

مسلماً آموزش مجازی صرفاً تبدیل محتوای کاغذی به محتوای الکترونیکی نیست. فارسی‌آموزان دوره‌های مجازی از ارتباط کلامی و رودررو با مدرسان و همکلاسی‌ها محروم هستند؛ از این رو به محتوایی بسیار غنی‌تر از محتوای ویژه دوره‌های حضوری نیاز دارند تا این‌گونه خلأهای آموزشی را برطرف نمایند.

همچنین مواد آموزشی و کمک‌آموزشی کانون زبان ایران به هیچ عنوان محتوای مورد نیاز در دوره‌های آموزش مجازی را کفایت نمی‌کند؛ بنابراین برای همه سطوح آموزشی باید محتوای آموزشی تألیف شود و کتاب‌ها و منابع آموزشی و کمک آموزشی موجود نیز در سطوح مختلف در کنار محتوای تألیفی مورد استفاده قرار گیرد. تهیه و تدوین مواد آموزشی توسط مدرسان بخش صورت خواهد گرفت.

در این طرح برای سطوح مختلف محتوایی به این شرح تألیف خواهد شد:

۱. سطح پیش‌مقدماتی:
شامل آموزش خط و درست‌نویسی، آموزش ۵۰۰ واژه پرکاربرد زبان فارسی، دستور زبان پیش‌مقدماتی، فرهنگ واژگان دوزبانه و تک‌زبانه، گفتگو (گفتن و شنیدن)، خواندن و نوشتن؛
۲. سطح مقدماتی ۱:
شامل آموزش خط و درست‌نویسی، آموزش ۱۰۰۰ واژه پرکاربرد دیگر زبان فارسی، دستور زبان مقدماتی، فرهنگ واژگان دوزبانه و تک‌زبانه، گفتگو (گفتن و شنیدن)، خواندن و نوشتن؛
۳. سطح مقدماتی ۲:
شامل آموزش ۱۰۰۰ واژه پرکاربرد دیگر زبان فارسی، دستور زبان مقدماتی، فرهنگ واژگان دوزبانه و تک‌زبانه، گفتگو (گفتن و شنیدن)، خواندن و نوشتن؛
۴. سطح میانی ۱ همایش آموزش زبان فارسی:
آموزش ۱۰۰۰ واژه زبان فارسی، دستور زبان میانی، تمایز دستور زبان گفتاری و نوشتاری، فرهنگ واژگان دوزبانه و تک‌زبانه، گفتگو (گفتن و شنیدن)، خواندن و نوشتن؛
۵. سطح میانی ۲ www.Anjomanfarsi.ir
آموزش ۱۰۰۰ واژه زبان فارسی، دستور زبان میانی، تمایز دستور زبان گفتاری و نوشتاری، فرهنگ واژگان دوزبانه و تک‌زبانه، گفتگو (گفتن و شنیدن)، خواندن و نوشتن؛
۶. سطح پیشرفته ۱:
آموزش ۲۰۰۰ واژه زبان فارسی، دستور زبان پیشرفته، فرهنگ واژگان دوزبانه و تک‌زبانه، گفتگو (گفتن و شنیدن)، خواندن و نوشتن؛
۷. سطح پیشرفته ۲:
آموزش ۲۰۰۰ واژه زبان فارسی، دستور زبان پیشرفته، فرهنگ واژگان دوزبانه و تک‌زبانه، گفتگو (گفتن و شنیدن)، خواندن و نوشتن؛

پس از تهیه مواد آموزشی، این محتوا باید به محتوای الکترونیکی تبدیل شود. علاوه بر این برگزاری دوره‌های آموزشی غنی مستلزم فراهم آمدن این امکانات است:

۱. تهیه سیستم LMS،
۲. برگزاری کلاس‌های برخط (آن‌لاین)؛
۳. برقراری ارتباط دائمی مدرس و بخش فارسی با فارسی‌آموزان از طریق رایانامه؛
۴. ارسال متن، عکس، صوت و فیلم از طریق رایانامه به فارسی‌آموزان؛

ارزشیابی

ارزشیابی فرایندی نظام‌مند برای جمع‌آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات است تا تعیین شود که آیا هدف‌های موردنظر تحقق یافته‌اند یا در حال تحقق هستند و به چه میزانی؟ ارزش‌یابی مستمر به‌عنوان رویکردی نوین، پویا و رشددهنده به‌عنوان شیوه ارزش‌یابی در این طرح مورد نظر است. امروزه این شیوه سنجش که تفاوت‌های فردی زبان‌آموزان را می‌پذیرد و به قابلیت رشد هر یک اعتقاد دارد، در نظام‌های پیشرفته آموزشی مورد توجه قرار گرفته و نقطه عطف ارزشیابی‌های معتبر شده است. در این رویکرد فرایند ارزشیابی با فرایند آموزش در هم تنیده، جاری و مستمر است. بنابراین علاوه بر آزمون‌های تعیین سطح، در طول هر ترم دو آزمون و در پایان هر ترم نیز آزمون نهایی برگزار شده و ارزشیابی زبان آموز از طریق بررسی تکالیف و نیز نتیجه آزمون‌ها صورت خواهد گرفت.

منابع

- امین خندقی، مقصود (۱۳۸۶). مقایسه ایدیولوژی‌های برنامه درسی آیزنر با میلر: نگاهی دیگر. *مجله مطالعات تربیتی دانشگاه فردوسی مشهد*.
- آتشک، محمد (۱۳۸۶). آموزش الکترونیکی؛ مفاهیم، یافته‌ها و کاربردها، سومین کنفرانس بین‌المللی فناوری اطلاعات و دانش، ۱۳۸۶.
- آیزنر، الیوت (۱۳۸۱). ایدیولوژی‌های برنامه درسی. [ترجمه غلامرضا خوی نژاد و محمود مهرمحمدی]. مقاله موجود در کتاب *برنامه درسی: نظرگاه‌ها، رویکردها و چشم‌اندازها*. [پدیدآورنده: محمود مهرمحمدی]. مشهد: به نشر.
- آیتی، محسن؛ عطاران، محمد؛ مهرمحمدی، محمود (۱۳۸۶). الگوی تدوین برنامه‌های درسی مبتنی بر فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در تربیت معلم. *فصلنامه مطالعات برنامه درسی*. سال دوم؛ شماره ۵. صص ۸۰-۵۵.
- بازرگان هرندی، عباس (۱۳۸۹). *ارزشیابی آموزشی: مفاهیم، الگوها و فرایند عملیاتی*. تهران: سمت.
- براون، داگلاس (۲۰۰۰). *اصول یادگیری و آموزش زبان*، ترجمه منصور فهیم، ۱۳۸۱. تهران: رهنما.
- جویس، بروس، مارشا ویل (۱۳۸۷). *الگوهای جدید تدریس*، مترجم محمدرضا بهرنگی. تهران: انتشارات تابان.
- جی گالن، سیلور، ویلیام ام. الکساندر، آرتور جی لوئیس (۱۳۸۸). *برنامه‌ریزی درسی (برای تدریس و یادگیری بهتر)*. ترجمه غلامرضا خوی نژاد، تهران: سمت.
- حجتی، الهام (۱۳۸۴). مهارت‌های مورد نیاز معلمان در عصر دانایی. [مقاله] *مجموعه مقالات همایش معلم در عصر دانایی*. اصفهان: سازمان آموزش و پرورش استان اصفهان. صص ۱۳۲ - ۱۱۳.
- حسین زاده داوود و برزگر نادر (۱۳۸۳). فرایند آموزش در سازمان‌ها، ساوه: دانشگاه آزاد اسلامی.

طرح تهیه و تولید محتوای آموزش الکترونیکی زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان / ۱۹۳

- خورشیدی، عباس (۱۳۸۹). *راهبردهای تدریس برای یادگیری فعال*. تهران: نشر یسطرون.
- رابرت کنن، دیوید نیویل (۱۳۸۸). *راهنمای بهبود تدریس در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی*. ترجمه احمد رضا نصر، حسن زارع، محمد جعفر پاک سرشت. تهران: سمت.
- ریچارد پارسونز، استفن هینسون، دیبورا ساردو براون (۱۳۸۸). *روان‌شناسی تربیتی (تحقیق، تدریس، یادگیری)*. ترجمه حسن اسد زاده و حسن اسکندری. تهران: انتشارات عابد.
- سیف، علی‌اکبر (۱۳۸۹). *سنجش فرآیند و فرآورده یادگیری، روش‌های قدیم و جدید*. تهران: انتشارات آگاه.
- سیف، علی‌اکبر (۱۳۹۰). *روان‌شناسی پرورشی، روان‌شناسی یادگیری و آموزش*. تهران: انتشارات آگاه.
- سیبتیا بی. لشین، جولین پولاک، چارلز ام. رایگلوث (۱۳۸۹). *راهبردها و فنون طراحی آموزشی*. ترجمه هاشم فردانش. چاپ پنجم. تهران: سمت.
- شعبانی حسن (۱۳۸۹). *روش تدریس پیشرفته (آموزش مهارتها و راهبردهای تفکر)*. تهران: سمت.
- شعبانی حسن (۱۳۹۰). *مهارت‌های آموزشی: روشها و فنون تدریس*. تهران: سمت.
- عبادی، رحیم (۱۳۸۳). *یادگیری الکترونیکی و آموزش و پرورش*. تهران: آفتاب مهر.
- فالون، کارول و براون، شارون (۱۳۸۳). *استانداردهای یادگیری الکترونیکی*. مترجم فردوس باقری و مهدی حسین کوچک، تهران: انتشارات مدارس هوشمند.
- فردانش، هاشم (۱۳۹۰). *مبانی نظری تکنولوژی آموزشی*. تهران: سمت.
- کار دیوید، ماخر فنستر (۱۳۸۸). *روش‌های تدریس پیشرفته*. ترجمه هاشم فردانش. تهران: انتشارات کویر.
- گریسون، دی. آر. و تری، اندرسون (۱۳۸۳). *یادگیری الکترونیکی در قرن ۲۱*. مترجم محمد عطاران، تهران: مؤسسه توسعه فن‌آوری آموزشی مدارس هوشمند.
- گزارش بررسی دانشگاه مجازی و سیستم‌های فراگیری الکترونیکی (۱۳۸۱). مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات پیشرفته شریف دانشگاه صنعتی شریف.
- مشکوه‌الدینی، مهدی (۱۳۸۰). *تدوین راهبردی ساخت‌های دستوری فارسی برای آموزش به زبان آموزان غیر بومی، فصلنامه نامه پارسی، سال ۸، شماره ۳، مشهد*.
- _____ (۱۳۸۳). *آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان بر پایه نظریه ساخت سازی زیا و فراگیری مهارت: شیوه‌ای نوین، مجموعه مقالات نخستین همایش بررسی روش‌های نوین آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان*. تهران.
- میلر، جی. پی. (۱۳۷۹). *نظریه‌های برنامه درسی*. ترجمه محمود مهرمحمدی. تهران: سمت.
- نجابی، علیرضا و زیبایی مهدی (۱۳۸۱). *الگوی نوین انتقال دانش، تدبیر، شماره ۱۲۹*.
- واکر، اف. دکر (۱۳۸۱). *نظریه برنامه درسی برای هر کس معنایی دارد*. ترجمه محمد حسن امیر تیموری. مقاله موجود در کتاب *برنامه درسی: نظرگاه‌ها، رویکردها و چشم‌اندازها*. مشهد: به نشر.
- ویلکینز، دی. ای. (۱۳۷۶). *آموزش و یادگیری زبان دوم*. ترجمه ترانه اصغری، تهران: انتشارات طریق کمال.
- یعقوبی، جعفر، ملک‌محمدی، ایرج و دیگران (۱۳۸۶). *تحلیل و نقد مدل‌های یادگیری الکترونیکی، دومین کنفرانس یادگیری الکترونیکی، زاهدان: دانشگاه سیستان و بلوچستان*.

- Attaran, M.(2006). A Study Of IT Development Status In Iran's Educational System. <Article>. *Abstracts of the second world curriculum studies conference*. Tampere: May 21-24, 2006.
- Bronack, S., Sanders R., Cheney A., Riedle, R., Tashner J., Matzen N. (2008). Presence pedagogy: Teaching and learning in a 3D virtual immersive world. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*. 20(1): 59-69.
- Cooper, R. (2004). *E-learning in the World*. London: Falmer.
- Dalsgaard, C. Godsk, M. (2007). Transforming traditional lectures into problem – based blended learning: Challenges and experiences. (2007) *Open learning*. Vol. 22. No. 1, February 2007, pp. 29-42.
- Fry, H. (2009). *A handbook for teaching and learning in higher education: enhancing academic practice*. Taylor & Francis.
- Larsen-Freeman, D. (1995). On the teaching and learning of grammar: Challenging the myths. In F. Eckman et al. (Eds.), *Second language acquisition theory and pedagogy*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Larsen-freeman, D. (2000). *The techniques and principles In language teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Mahdizadeh, H., Biemans, H., & Mulder, M. (2008). Determining factors of the use of e-learning environments by university teachers. *Computers & Education*, 51(1), 142-154.
- Mayer, R. (2005). *IT for Education*. Oxford:Oxford University Press.
- Pawlowski, T. (2006). *Information Technology and Education*. Leeds: Kork.
- Radford, A. (1988). *Transformation grammar*. Cambridge: Cambridge University press.
- Sharwood S. (1994). *Second language learning, theoretical Foundations*. London: Longman .Skillen, M. (2006). Promoting Thinking Skills Using Digital Media In The Secondary ICT Classroom. <Article>. *Abstracts of the second world curriculum studies conference*. Tampere: May 21-24, 2006.
- Walklin, L. (2002). *Teaching and Learning in Future and adult Education*. Unital kingdom: nelson Thornes Ltd..

^۱ سیستم مدیریت آموزش (LMS= Learning Managment System) نرم‌افزاری است که فعالیت آموزش‌گیرنده را ثبت و پیگیری می‌کند. به عبارت دیگر این سیستم روند یادگیری و آموزش را به طور خودکار مدیریت می‌کند. یک سیستم مدیریت آموزش قدرتمند مدیریت اجرایی برنامه‌های آموزشی را در درون یک سازمان تسهیل می‌کند و همچنین این سیستم فراگیران را قادر می‌سازد که به همکاری و مشارکت با فراگیران هم تراز خود بپردازند. این سیستم مدرسه آموزش الکترونیکی و فضایی است که برنامه‌های آموزشی در آن ارائه می‌شوند. استفاده آموزش‌گیرندگان از این نرم‌افزار برای تحصیل و یادگیری در آن زمان که بر روی شبکه حضور می‌یابند، بیشتر شبیه عمل وارد شدن دانش‌آموزان از در کلاس است. دانش‌آموزان با استفاده از LMS واحد درسی خود را انتخاب و مطالب درسی را دریافت می‌کنند، به تکمیل تمرینهای درسی و شرکت در امتحان می‌پردازند و با استاد و دیگر دانش‌آموزان ارتباط برقرار می‌کنند. این سامانه فهرست کاربران و فراگیران را ثبت، رشته‌های آموزشی را دسته‌بندی، اطلاعات فراگیران را ضبط و نیز گزارش‌های ویژه و اختصاصی برای مدیر تهیه می‌کند.